

«LAPSELE, KES ON MITTETÄISVÄÄRTUSLIK KEHALISES, VAIMSES VÕI SOTSIAAL-
SES MÖTTES, TULEB KINDLUSTADA ERILINE REŽIIM, HARIDUS JA HOOLDUS, MIS
ON VAJALIKUD JOHTUVALT TEMA ERILISEST SEISUNDIST.»

«Lapse Oiguste Deklaratsioon», p. V. Vastu-
võetud URO 14. Peaassambleel 20. novembril
1959. aastal.

Maailmas on 140 miljo-
nit puuetega last. See-
ga pool N. Liidu elanikkonnast või nelja riigi —
Poola, mõlema Saksamaa ja
Prantsusmaa — elanikkond kok-
ku. Viimaste aastate statistika
kinnitab, et niisuguste laste arv,
suureneb veelgi, olgu küll, et
aeglaselt. Sellised lapsed
vajavad erilist kohtlemist. Et
nad oma võimetele vastavalt
ühiskonnaga kohaneksid ja en-
daga võimalikult iseseisvalt toi-
me tuleksid, peab ühiskond nen-
de eluks ettevalmistamisele nor-
maalsete lastega võrreldes tundu-
valt enam jõudu ja vahendeid
rakendama. Erinevates maades
on puuetega laste ühiskonda in-
tegreerimiseks erinevaid lahen-
dusi leitud. Humaanse ühiskon-
nakorraldusega riikides lähtu-
takse A. Schweizeri formuleeri-
tud üldtunnustatud põhimõtte-
printsiibist — AUKARTUSESIT-
ELU EES. See tähendab, et ka
kõige väetamad, kui nad on sa-
anud sündimisloa, omavad õiguse
elada ja ühiskonna hüvesid tai-
vida, ilma et neid haugutataks,
pilgataks või neile mõnel muul
kombel etteheiteid tehtaks.

Ajal, mil mujal maailmas al-
gas Rahvusvahelise Lasteabifon-
di UNISEF-i väljapakutud tege-
vuskavade põhjal tõsine töö
puuetega laste ja nende pere-
kondade toetuseks, ei tahtud
meil kuidagi niisuguste laste
olemasolu tunnistada. Sirgel
kommunismi viival teel ei leidu-
nud ruumi vaimsest või füüsi-
selt kooldunudile. Nii kujuneski
aegamööda välja halastamatuse

sündroom, mis väljendub väeti
vihkamises, tema moraalses ja
füüsilises mõnitamises.

Ometi pidi riik hakkama
korraldama invaliidide, sealhul-
gas puuetega laste eluolu. See
osutus võimalikuks vaid eriasu-
tustes, sest arvati, et hälvikud
ei sobi normaalsetega kokku.

Hiiumaal tehti laste erikoo-
tusega algust kuuekümnendatel
aastatel Malvaste koois. Väi-
keste koolide sulgemise kam-
paania käigus see suleti ja maja
müüdi võileivahinna eest maha.
Samal ajal kaotati ära Kõpu
8-klassiline Kool ning selle kan-
di lastel tuli hakata bussiga
Laukale sõitma. Kõpust sai eri-
kool. Ikka tolle aja malli ko-
haselt: väetid võimalikult kau-
gele silma alt ära, inimestelt
arvamust küsimata.

Nüüdseks on üldsusel kujune-
nud eriope suhtes kaks diame-
traalselt erinevat seisukohta.
Ühed kinnitavad erikoolide va-
jalikkust, teised aga pooldavad
hälvikute õpetamist tavakoolis.
See viimane tundub küll huma-
maanne ja paljudes riikides see
nii toimubki. Vestlustest Kõpu
ja tavakoolide õpetajatega ning
lastevanematega koorusid asja-
olud, mis kinnitavad väga ühe-
selt erikooli vajalikkust meie
oludes. Ehkki keegi neist ei ka-
helnud selles, et kodujärgses
koolis oleks lastel parem õppi-

da. Mida siis loeti takistavateks
oludeks?

○ Hälvikute õpetamine käib
erimetoodika ja -programmide
järgi. Ka õpikud on teised.

○ Defektolooge, psühholooge
ja teisi abiõpetuse spetsialiste
ei jätku erikoolidessegi, tava-
koolidest rääkimata.

○ Meie üldkoolides pole nor-
maalsete lastegi jaoks vajalikke
tingimusi. Kuidas seal lisaks
korraldada hälvikute õpetamist?

○ Hälvikud on nii või teisi-
ti haiged lapsed. Nad vajavad
sageli pikemat või lausa pidevat
ravi, jälgimist ja suunamist.

○ Meie ühiskonna suhtumine
hälvikutesse on kahjuks ikka
veel põlastav. Meil on vara

Muremõtteid

rääkida kaastundest ja halas-
tusest. Ajasin juttu S-ga. Tema
14-aastane poeg on sünnitrau-
ma tõttu arenemisvõimetu.
Hiiumaal tema jaoks kohta ei
ole. Siiani on ta olnud mandrii
kroonikute kodus 9 kuud aastas.
Pikk lahusolek on piinav vane-
male ja lapselegi. Miks peab
õnnetusele lisaks hinge purema
pidev lahusolekuvall, ei mõista
ema. Ja küllap on tal õigus. Ta
lisas, et kogu senine abi on
piirdunud vaid poisi suunamisega
kroonikute kodusse. Hiljem
ei ole ükski asutus ega ameti-
isik kordagi tundnud huvi seile
perekonna ja poisi elu vastu.

Eelnevast kokku võttes peab
kahetsusega nentima, et meil ei
olda valmis hälvikuid üldkooli-
des õpetama, kuna selleks puu-
duvad nõutavad majanduslikud,
pedagoogilised ja eetilised eel-
dused. Hälvikute jätkmine üld-
kooli, mida humaansuse sildi
all propageeritakse, tähendaks
praegu sisulist tagasiminekut.
Mida neli-viiskümmend aastat
tagasi normaalseks peeti, ei saa
õigeks pidada nüüd, sajandi
viimasel kümnendil.

Kõpu kool on aeg-ajalt teeni-
nud kohalike elanike taunivaid
hinnanguid. Viimasel ajal heide-
takse ette, et:

1) kooli kasvandikud häirivat
ümbruskonna rahulikkust elu;

2) normaalkooli Kõpus ei ole ja siinsed lapsed peavad sõitma Viskõosa või Lauka vahet;

3) vahendeid kasutatavat ebasihipäraselt, kuna selle kooli kasvandikud ei vajavat niisugust hoolt (teiste Hiiumaa koolidega võrreldes olevat Kõpu kasvandikud liiga heades tingimustes: üks rubla viiskümmend kopikat toidurahagi päevas olevat õpilase kohta liiga palju);

4) koolis peetakse lapsi, kelle kodu pole Hiiumaal;

5) õpetajad saavat teenimatult suurt palka.

Mida öelda kommentaariks? Laps on elus asi ja ta peab ringi liikuma ning häält tegema. Seda ei saa keelata. Vestlesin kolme kohaliku inimesega. Keegi neist ei heitnud ette laste lärmakust, ulakust või hullumist. Viimase kolme-nelja aasta kohta ei teatud ühtki pahandust meenutada. Kas seda, mis kunagi olnud, tasub ikka veel nina alla hõõruda? On see inimlik?

Et Kõpus pole normaalkooli ja lasteaeda ning palju muudki, selles pole praegune kool küll süüdi. Paar aastat tagasi kinnitatud Kõpu kandi taaseltustamise plaan on siiani paberile jäänud. Üks kohalikest elanikest nimetas sellele eelnenud koosolekut rahva superhullutamise musternäidiseks. Akki oligi.

Kui palusin koolide direktoreid kommenteerida Kõpu koolile suunatud süüdistusi, ütles pr. Rattiste umbes nii, et niisuguste etteheidete tegijal pole halastusest õrna aimugi. Olen temaga ühel meelel.

Mis aga õpetajate palka puu-

dutab, siis pole ta nii suur ühti. Tavalise palga ületab see sellepärast, et olude sunnil on enamik õpetajaist rakendatud ka kasvatajatena. Üldse on meil kombeks saanud võõra rahakoti raudu avada ja selle sisus tuh-nida. Kellele peaks korda minema, on mul seal 5, 50 või 500 rubla?

Meil on palju vigu tehtud. Polegi vist sellist eluvaldkonda, kus poleks eksitud. Tarkus peituvat selles, kui osatakse elada nii, et tehtud vead ei korduks. Hoogne pendeldamine kahe äärmuse vahel ei lase sapisundart lahti harutama hakatagi, enne ollakse teises nurgas hunnikus. Eks käi see ka hälvikute õpetamise kohta. Korvamatut viga on tehtud sellega, et

eriõppe kohta on siiani olnud peaaegu täielik infosulg. Kompetentse populariseerimise aset on täitnud uulitsateave, mistõttu seda laadi kasvatusasutused on külge saanud hullukooli sildi ning me ei taha (või ei oska) näha neis sotsiaalse rehabilitiseerimise asutusi, milleta meie ühiskond praegusel arenguetapil veel kuidagi läbi ei saa.

Probleem ei piirdu kaugeltki hälviklastega. Aeg on ammu küps selleks, et arutada, kuidas tagada turvalisus kõigile puuetega inimestele maakonnas. Mõnikümmend rubla väärtusetuks muutunud raha ei taga seda. Ja kas küsimus on üldse rahas?

Raivo KARJAMAA

Karin ja Margit elutoas.

PILTIDEL:

Emakeele tunnis.

Õpetaja Evi Tšufistova.

**Õpetaja Toomas Tumm pois-
tega tööõpetuse tunnis.**

Musklirammu kasvatamas.

